

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

В.І. Пашков

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ» (БЖД, ЦО, ОП)**

(для студентів 1 курсу заочної форми навчання галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво» за напрямками:

6030504 – «Економіка підприємства», 6030509 – «Облік і аудит»).

Програма навчальної дисципліни та Робоча програма навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» (БЖД, ЦО, ОП) для студентів 1 курсу заочної форми навчання галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво» за напрямками: 6030504 –«Економіка підприємства», 6030509 – «Облік і аудит» / Укл.: В.І. Пашков – Харків: ХНАМГ, 2009. - 24 с

Укладач: В.І. Пашков

Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Рецензент: зав. кафедри економіки і управління в будівництві і міському господарстві професор, доктор економічних наук А.Є. Ачкасов

Затверджено на засіданні кафедри «Менеджмент міського і регіонального розвитку» (протокол № 1 від 29. 08. 2009р)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	7
1.1. Мета, предмет та місце дисципліни	7
1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни	8
1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги	9
1.4. Рекомендована основна навчальна література	9
1.5. Анотація програми навчальної дисципліни	10
2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	13
2.1. Структура навчальної дисципліни	13
2.2. Тематичний план навчальної дисципліни	13
2.3. Розподіл часу за модулями і змістовними модулями та форми навчальної роботи студента	14
2.4. Розподіл часу самостійної навчальної роботи студента	15
2.5. Засоби контролю та структура залікового кредиту	19
2.6. Методи та критерії оцінювання знань	19
2.7. Інформаційно-методичне забезпечення	23

ВСТУП

Проблема захисту людини від небезпек постала водночас з появою на Землі людства. Протягом усієї історії цивілізації кожна окрема людина загалом дбала про власну безпеку та безпеку свого існування.

Первісна людина була тісно пов'язана з природою. Наші предки не просто поклонялися рослинам, звірам, птахам, сонцю, вітру, воді тощо, а використовували свої знання про них для життя в єдності з природою, оскільки саме природні небезпеки становили головну загрозу.

Другою групою небезпек, які почали становити загрозу людині з часу існування її на планеті, були дії інших людей. Війни, збройні конфлікти, вбивства, викрадення, погрози, терористичні акти та інші акти насильства супроводжували і в наш час продовжують супроводжувати розвиток суспільства.

Третьою на Землі з'явилась група небезпек, що походять від об'єктів, створених людьми, так званих антропогенних чинників: машин, хімічних та вибухових речовин, джерел різного роду випромінювань, макро- та мікроорганізмів тощо. Ці небезпеки пов'язані з прагненням людини глибше пізнати себе і навколишній світ, створювати матеріальні блага і, як не парадоксально, з пошуком більшої безпеки.

Протягом усієї своєї історії людство прагне зробити життя зручним. У людському прагненні до пізнання дуже часто засоби витісняють мету, людина стає додатком до створеного нею, а її ж творіння становлять загрозу для неї самої.

Можна навести багато прикладів, які здавалося, свідчать про те, що завдяки набутим знанням з розвитком цивілізації рівень безпеки людей зростає. Людство подолато епідемії тифу, холери, віспи, чуми, поліомієліту. Середня тривалість життя у розвинутих країнах світу вже наближається до 80 років і продовжує зростати. Цих результатів досягнута завдяки розвитку медицини, що

сягає своїми коріннями часів Гіппократа, який здійснив реформу античної медицини, та Аристотеля, який вже в ті далекі часи вивчав умови праці.

За таких умов важливого значення набуває підготовка висококваліфікованих фахівців, які б могли не тільки чітко визначити призначення і завдання безпеки життєдіяльності в Україні, а і кваліфіковано вирішувати питання економічних наслідків незадовільного стану навколишнього середовища, травматизму на виробництві, та професійних захворювань. Цим зумовлена необхідність вивчення майбутніми бакалаврами з економіки основ безпеки життєдіяльності (БЖД).

Дисципліна «Безпека життєдіяльності» (БЖД, ЦО, ОП) є нормативною дисципліною для підготовки бакалаврів за напрямками: 6030504 – «Економіка підприємства» і 6030509 – «Облік і аудит».

Треба звернути увагу на те, що раніше кожна із составляючих БЖД, тобто дисципліни БЖД, ЦО, ОП існували окремо одна від одної, хоча внутрішній зв'язок проглядався (Усі вони були об'єднані однією ідеєю: запобіганню негативного впливу небезпечних факторів на людину і оточуюче середовище, як у воєнний час, так і в надзвичайних ситуаціях природного і техногенного характерів).

З учбового року 2009 – 2010рр. ці дисципліни об'єднані в одну і будуть називатися «Безпека життєдіяльності».

Нова дисципліна буде поділена на три змістовних модулі:

- 1) «Безпека життєдіяльності» (БЖД);
- 2) «Цивільна оборона» (ЦО);
- 3) «Охорона праці» (ОП).

Приєднання України до Болонського процесу передбачає впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП), яка є українським варіантом ECTS. Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Необхідна навчальна база перед початком вивчення дисципліни: з метою найкращого засвоєння матеріалу студенти повинні до початку вивчення

дисципліни опанувати знання і навички з фізики, хімії, біології, математики гігієни та санітарії, екології, економіки, філософії і ін.

Програма навчальної дисципліни розроблена на основі:

- СВО ХНАМГ «Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра за напрямками: 6030504 – «Економіка підприємства», 6030509 – «Облік і аудит», затверджена 30.10.2007 р;

- СВО ХНАМГ «Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра за напрямками: 6030504 – «Економіка підприємства», 6030509 – «Облік і аудит», затверджена 30.10.2007 р;

Навчальний план підготовки бакалавра за напрямками: 6030504 – «Економіка підприємства», 6030509 – «Облік і аудит» 2006 р;

Програма ухвалена кафедрою «Менеджмент міського і регіонального розвитку» (протокол № 1 від 29. 08. 2009р) та Вченою радою факультету післядипломної освіти та заочного відділення (протокол №1 від 2. 09 2009 р).

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. 1. Мета, предмет та місце дисципліни

1. 1. 1. Мета та завдання вивчення дисципліни.

Процес навчання складається з теоретичних та лабораторних занять з застосуванням комп'ютерних методів відповідно до законодавства України та інших чинних нормативних документів щодо безпеки життєдіяльності (БЖД).

Головною метою курсу є надання майбутнім фахівцям знань основ «БЖД» (БЖД, ЦО, ОП), які дають змогу їм на практиці поліпшити умови життя, праці, забезпечити попередження виробничого травматизму та професійних захворювань, запобігати НС техногенного та природного характерів.

Основними завданнями, що мають бути вирішені в процесі викладення дисципліни є теоретична та практична підготовка студентів з питань:

- вивчення нормативних документів з організації систем захисту людини від зброї масової поразки;
- ознайомлення з теоретичними основами негативного впливу іонізуючих випромінювань на оточуюче середовище та живих істот;
- гуманізація праці (профілактика перевтоми та професійних захворювань, запобігання виробничому травматизму, підвищення змістовності праці, створення умов для всебічного розвитку особистості);
- віднаходження оптимальних співвідношень між різними факторами виробничого середовища;
- запровадження норм гранично допустимих рівнів шкідливих виробничих факторів, визначення ступеня шкідливості та безпечності праці;
- розробка та планування заходів з поліпшення умов праці;
- безпека виконання робіт працівником;
- впровадження технічних заходів боротьби з травматизмом і профзахворюваннями.

1. 1. 2. Предмет вивчення дисципліни.

Дисципліна вивчає: ядерну, хімічну, біологічну зброю, засоби колективного та індивідуального захисту, природне середовище, фактори

виробничого середовища, організаційно-технічні і санітарно-гігієнічні умови, у яких відбувається трудова діяльність людини, а також системи правових заходів з виконання техніки безпеки (ТБ), виробничої санітарії, фізіологічні особливості організму людини, психічні і психологічні особливості людини.

1.1.3. Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Фізика; математика; хімія; біологія; психологія, гігієна та санітарія, екологія, економіка, філософія, ЦО, ОП.	Охорона праці в галузі; ергономіка; інженерна психологія; фізіологія праці; технічна естетика, БЖД.

1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ДОСЯГНЕННЯ ГАРМОНІЇ НА ЗЕМЛІ – ГЛОБАЛЬНА ЗАДАЧА ЛЮДСТВА

ЗМ1.1.	Безпека життєдіяльності	0,83/30
ЗМ1.2	Цивільна оборона	1,52/54
ЗМ1.3	Охорона праці	1,65/60

Змістовний модуль 1. 1.

ЗМ 1.1	Безпека життєдіяльності	<u>(0,83/30)</u>
		(кількість кредитів/годин)

Модуль 1.1.

1. Середовище життєдіяльності.

Змістовний модуль 1. 2.

ЗМ 1.2	Цивільна оборона	<u>(1,52/54)</u>
		(кількість кредитів/годин)

Модуль 1.2.

1. Вступ. Роль, місце ЦО в загальній системі оборонних заходів.

2. Нормативно-правова база ЦО.

3. Ядерна зброя.

4. Хімічна зброя. Біологічна зброя.

Змістовний модуль 1.3.

ЗМ 1.3	Охорона праці	<u>(1,65/60)</u>
		(кількість кредитів/годин)

Модуль 1.3.

1. Нормативно-правова база ОП.
2. Основи виробничої санітарії, гігієни труда та виробничі шкідливості.

1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Вміння (за рівнями сформованості) та знання	Сфери діяльності (виробнича, соціально- виробнича, соціально- побутова)	Функції діяльності у виробничій сфері(проектуваль- на, організаційна, управлінська, виконавська, технічна, інші)
<p>Студент повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none">- наслідки дії ядерної зброї- дії хімічної та біологічної зброї;- нормативні документи з БЖД;- основні етапи розвитку проблеми забезпечення БЖД людини;- мету та основні завдання курсу БЖД;- загальні положення теорії управління ризиком;- класифікацію джерел небезпеки;- характеристики системи «людина – життєве середовище»;- негативні дії шкідливих та небезпечних факторів на виробництві. <p>Студент повинен уміти:</p> <ul style="list-style-type: none">- оцінювати радіаційну, хімічну, екологічну, бактеріологічну, пожежну, інженерно економічну й інші обстановки, що складаються в результаті ядерної атаки супротивника, а також у випаді НС техногенного і природного характерів;- здійснювати заходи самозахисту і захисту виробничого персоналу, населення від наслідків НС різного характеру;- користуватися засобами індивідуального захисту;- робити уколи і штучне дихання;- забезпечити протипожежну безпеку об'єктів;- ефективно користуватися первинними засобами пожежегасіння;- дотримуватись правил особистої гігієни, поліпшення умов праці на робочих місцях- користуватися засобами пожежної безпеки,- моделювати умови виникнення НС	виробнича, соціально- виробнича, соціально- побутова	організаційна, управлінська, виконавська, технічна і інші

1. 4. Рекомендована основна навчальна література

1. Конституція України. – К.: Скіф, 2006.-48с.
2. Апостолук С. О., Джигирей В. С., Апостолук А. С. Ергономічні основи. – К., 2004.

3. Бурдіян Г., Дерев'янка В., Кривульченко А. Навколишнє середовище та його охорона. - К., 1993.
4. Безопасность жизнедеятельности. Учебное пособие / Под ред. З.А. Арустумова. – М., 1999.
5. Геврик Є. О., Пешко Н. П. Гігієна праці на виробництві. – К., 2004.
6. Даценко І. І. Гігієна та екологія праці. – Львів, 200
7. Депутат О. П., Коваленко І. В., Мужик І. С. Цивільна оборона. Навчальний посібник. – Львів: Афіша, 2000. – 334 с.
8. Журавлев В. П., Пушенко С. Л., Яковлев А. Н. Защита населения и территорий в ЧС: Учебное пособие. – М.: АСВ, 1999. – 372. с.
9. Завьялов В. Н. Учебное пособие по Гражданской обороне. – М., 1989. – 271 с.
10. Злобін Ю. А. Основи екології. – К.: Лібра, 1998.
11. Клубань В. С., Петров А. П., Рябиков В. С. Пожарная безопасность предприятий промышленности и агропромышленного комплекса. – М., 1987.
12. Коржик Б. М. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності. – К.: ІСДО, 1995.
13. Пішак В. П., Радько М. М., Воробйов О. О. Безпека життєдіяльності: Підручник / за редакцією Радька М. М. – Чернівці: Книги – XXI, 2007. – 360 с.
14. Стеблюк М. І. Цивільна оборона. Підручник. – К.: Знання Прес, 2003. – 456 с.
15. Шоботов В. М. Цивільна оборона: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 438 с.

1. 5. Анотації програми навчальної дисципліни

Анотація програми навчальної дисципліни

«Безпека життєдіяльності»

Мета: Головною метою курсу є надання майбутнім фахівцям знань основ БЖД, ЦО, ОП, які дають змогу їм на практиці поліпшити умови життя, праці, уміти оцінювати радіаційну та хімічну обстановку, вміти діяти по сигналам ЦО, забезпечити попередження виробничого травматизму та професійних захворювань, запобігати НС техногенного та природного характерів. Виробити вміння і навички

в сфері формування сучасної моделі управління умовами, охороною й безпекою праці на національному, регіональному й виробничому рівнях.

Предмет. Дисципліна вивчає: зброї масового нападу супротивника, природне середовище, фактори виробничого середовища, організаційно-технічні і санітарно-гігієнічні умови, у яких відбувається трудова діяльність людини, а також системи правових заходів з виконання техніки безпеки (ТБ), виробничої санітарії, фізіологічні особливості організму людини, психологічні особливості людини.

Зміст: законодавство України по БЖД, ЦО, ОП, природне і соціально-політичне середовища, виробничий травматизм і професійні захворювання, основи виробничої санітарії і гігієни праці.

Аннотация программы учебной дисциплины

«Безопасность жизнедеятельности»

Цель: Главной целью курса является обеспечение будущих специалистов знаниями основ БЖД, ГО, ОТ, которые дают им возможность на практике улучшить условия жизни, труда, уметь оценивать радиационную химическую обстановки, уметь действовать по сигналам ЦО, предотвратить производственный травматизм и профессиональные заболевания, прогнозировать ЧС техногенного и природного характеров. Выработать умения и навыки в сфере формирования современной модели управления охраной и безопасностью труда на национальном, региональном и производственном уровнях.

Предмет: Дисциплина изучает: оружие массового нападения противника, окружающую среду, факторы производственной среды, организационно-технические и санитарно-гигиенические условия, в которых происходит трудовая деятельность человека, а также системы правовых мероприятий по соблюдению техники безопасности (ТБ), производственной санитарии, физиологические особенности организма человека, психологические особенности его.

Содержание: законодательство Украины по БЖД, ГО, ОТ, природная и социально-политическая среда, производственный травматизм и профессиональные заболевания, основы производственной санитарии и гигиены труда.

Abstract of the discipline program

The aim: The main aim of the course is to provide future professional with fundamental knowledge and skills of safety which will enable them to improve the standards of living and labour to prevent industrial injuries, professional diseases, to prognosticate natural and technogenic emergency situations. The aim of the discipline is to train a professional able to form a system of theoretical knowledge and practical skills on legal, economic and organizational problems of human protection from the enemy's weapon of mass destruction as well as the influence of the negative factors on the environment and labour activity.

Subject: The discipline studies the environment; factors of industrial environment; organizational, technical, sanitary conditions of the human labour activity as well as the system of legal activities aimed at keeping safety rules, industrial sanitary, standards and physiological and psychological characteristics of human organism. The discipline studies labour conditions for technological processes; industrial equipment; workplaces, work operations, revealing harmful and dangerous factors, origins of accidents and defining the methods of working conditions improving. The discipline studies the role of civil defense in the system of defensive activities of the country; its structure, suppressing action of nuclear, chemical and bacteriological weapon; characteristics of defensive structures and chemical reconnaissance and dosametric control; rules of conduction life-saving and emergency works.

Contents: The laws of Ukraine concerning labour protection, legal and standard regulation of labour protection; industrial injuries and professional diseases; fundamentals of industrial sanitation and labour sanitation. Mass destruction weapon. The laws of Ukraine concerning vital activities safety; natural, social and political environment; industrial injuries and professional diseases; fundamentals of industrial sanitation and labour sanitation; fundamentals of industrial sanitation and labour sanitation. The role and place of civil defense in the general system of defensive activities. Legal and standard basic of civil defense. Nuclear weapon. Chemical weapon. Biological weapon.

2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2. 1. Структура навчальної дисципліни

«Безпека життєдіяльності» (БЖД, ЦО, ОП)

за робочими навчальними планами заочної форми навчання

Призначення: підготовка спеціалістів	Напрямок, спеціальність, освітньо - кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 4,0 Змістовних модулів - 3 Загальна кількість годин - 144	Напрямок підготовки – 6030504 - «Економіка підприємства»; 6030509 - «Облік і аудит» Освітньо - кваліфікаційний рівень - бакалавр	Нормативна Рік підготовки - 1-й Семестр – 1 Аудиторні заняття: - 16 годин Лекції - 10 годин Лабораторні – 6 годин Самостійна робота - 128 годин. Вид підсумкового контролю - іспит
<i>Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять і самостійної роботи становить 11% до 89%</i>		

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять та лекційних. Багато теоретичних питань винесено для написання контрольної роботи. Також велике значення в процесі вивчення й закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі ці види занять розроблені відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

2.2. Тематичний план навчальної дисципліни

При вивченні дисципліни «БЖД» (БЖД, ЦО, ОП) студенти повинні ознайомитися з програмою дисципліни, її структурою, методами і формами навчання, способами і видами контролю та оцінювання знань.

Тематичний план «БЖД» (БЖД, ЦО, ОП) складається з трьох змістовних модулів, кожен з яких поєднує в собі відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно пов'язує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом і взаємозв'язками.

Навчальний процес здійснюється в таких формах: лекційні заняття, лабораторні і самостійна робота студентів, написання контрольної роботи. Завданням самостійної роботи студентів є отримання додаткової інформації для більш поглибленого вивчення дисципліни. Зміст дисципліни розкривається в темах:

ЗМ 1.1. Безпека життєдіяльності

Тема 1. БЖД як категорія.

ЗМ 1.2. Цивільна оборона

Тема 2. Вступ. Роль, місце ЦО в загальній системі оборонних заходів.

Тема 3. Нормативно-правова база ЦО.

Тема 4. Ядерна зброя.

Тема 5. Хімічна зброя. Біологічна зброя.

ЗМ 1.3. Охорона праці

Тема 6. Нормативно-правова база ОП.

Тема 7. Виробничі шкідливості.

2.3. Розподіл часу за модулями і змістовними модулями та форми навчальної роботи студента

Таблиці 2. 1. - Розподіл часу за модулями і змістовними модулями

Модулі (семестри) та змістовні модулі	Всього, кредит/годин	Форми навчальної роботи			
		Лекц.	Сем,	Лаб.	СРС
ЗМ 1.1. БЖД	0,83/30	2	-	-	28
ЗМ 1.2. ЦО	1,52/54	4	-	-	50
ЗМ 1.3. ОП	1,65/60	4		6	50
Модулі	4,0/144	10	-	-6	128

Таблиця 2. 2. – Розподіл часу лекційного курсу

	Зміст	Кількість годин
ЗМ 1.1. Безпека життєдіяльності		2
1	БЖД як категорія	2
ЗМ 1. 2. Цивільна охорона		4
2, 3	Вступ. Роль, місце ЦО в загальній системі оборонних заходів Нормативно-правова база ЦО.	2
4	Ядерна зброя.	2
5	Хімічна зброя. Біологічна зброя.	2
ЗМ 1.3. Охорона праці		4
6	Нормативно-правова база ОП.	2
7	Виробничі шкідливості	2
	Всього годин	10

Таблиця 2. 3. - Розподіл часу лабораторних занять

	Зміст	Кількість годин
	ЗМ 1.3. ОП	6
Л-1	Дослідження параметрів, що описують вологість в приміщеннях Мета роботи. Навчитися визначати вологість повітря, та оцінювати цей параметр на основі санітарних норм. Зробити висновки і намітити перелік заходів, виконання яких призведе до покращення метеорологічних умов до оптимального рівня або допустимих параметрів	2
Поточний контроль		1
Л-2	Визначення швидкості повітряних потоків на робочому місці Мета роботи. Навчитися вимірювати швидкість руху повітря, та оцінювати цей параметр на основі санітарних норм, зробити висновки і намітити перелік заходів, виконання яких призведе до покращення мікроклімату в приміщенні та приведення його до оптимального або допустимого рівня.	2
Поточний контроль		1

2. 4. Розподіл часу самостійної навчальної роботи студента

Самостійна навчальна робота студента розрахована на формування практичних навичок у роботі студента зі спеціальною літературою орієнтування їх на інтенсивну роботу, критичне осмислення здобутих знань і глибоке вивчення теоретичних і практичних проблем захисту населення.

Таблиця 2.4. - Розподіл часу самостійної навчальної роботи студента (форма самостійної роботи, обсяг у годинах)

Форми самостійної роботи (за змістовими модулями)	Години ЕП та ОіА	Форма звіту
1	2	3
ЗМ 1. 1. БЖД	28	
1. Огляд основної та додаткової літератури	8	Конспект
2. Ведення термінологічного словника	8	Текст словника
3. Розгляд контрольних запитань і прикладів тестових завдань	6	Відповіді у зошиті для практичних занять
4. Підготовка для поточного тестування	6	Конспект
ЗМ 1. 2 ЦО	50	

Продовження табл. 2.4.

1	2	3
1. Огляд основної та додаткової літератури	4	Конспект
2. Ведення термінологічного словника	4	Текст словника
3. Самостійний розгляд питань тем: «Прибори радіаційного контролю», «Індивідуальні засоби захисту», «Колективні засоби захисту», «Повна та часткова санітарна обробка», «Індивідуальні медичні препарати», «Дії населення по сигналах ЦО»	10	
4. Розгляд контрольних запитань і прикладів тестових завдань	6	Відповіді у зошиті для практичних занять
5. Підготовка контрольної роботи	15	Тест і рецензія реферату
6. Підготовка для поточного тестування	11	Відповіді у зошиті для практичних занять
ЗМ. 1. 3. ОП	50	
1. Огляд основної та додаткової літератури	5	Конспект
2. Ведення термінологічного словника	3	Текст словника
3. Самостійний розгляд питань тем: «Розслідування НВ на виробництві», «Екологічні фактори і їх дія», «Оцінки пожежної обстановки», «Ергономіка й охорона праці», «Електричний струм і його дія на людину», «Електрозахисті засоби»	11	Відповіді у зошиті для практичних занять
4. Розгляд контрольних запитань і прикладів тестових завдань	5	Відповіді у зошиті для практичних занять
5. Підготовка контрольної роботи	15	Тест і рецензія реферату
6. Підготовка для поточного тестування	11	Відповіді у зошиті для практичних занять
Разом	128	

Короткий зміст тем лекцій

ТЕМА 1. БЖД ЯК КАТЕГОРІЯ

Життя. Діяльність. Наукові засади БЖД. Життєве середовище. Виробниче середовище. Технологічне середовище. Побутове середовище. Система «Людина – життєве середовище». Небезпека. Безпека. Класифікація джерел небезпеки. Класифікація небезпечних та шкідливих факторів. НС техногенного

характеру. Природні джерела небезпеки. Техногенні джерела небезпеки. НС воєнного характеру. НС природного характеру.

ТЕМА 2. ВСТУП. РОЛЬ, МІСЦЕ ЦО В ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ОБОРОННИХ ЗАХОДІВ.

Битва у Сольферіно. Громадянин Швейцарії Анрі Дюнан. Книга «Спогади про Сольферіно». Женевське товариство у 1863 році. Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ). Чотири Женевських Конвенції. Комбатанти і не комбатанти. Втрати в Другій світовій війні. Засова ООН. Хартія Прав людини. Історія розвитку системи цивільного захисту України. Закон України 2974 -12 «Про ЦО України». Міністерство України з питань НС. ЦО України – державна система керування по забезпеченню захисту населення від наслідків НС. Права громадян України. Оповіщення населення. Сигнал «Увага всім». Можливі види інформації про НС в мирні часи. Можливі види інформації в воєнний час. Закон України від 24.03.1999 року. Створення систем аналізу і прогнозованого управління. Спостереження й контроль для стійкого функціонування об'єктів в НС мирного і воєнного часу. Право на захист свого життя і здоров'я. 5 розділів Закону України про «Цивільну оборону» (ЦО).

ТЕМА 3. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЦО

Держава як гарант створення системи ЦО. Складові системи ЦО. Обов'язки виконавчої влади всіх рівнів. Сили і засоби, призначені для виконання завдань ЦО. Фонди фінансових ресурсів, передбачених на випадок НС. Курси та навчальні заклади підготовки і перепідготовки фахівців та населення з питань ЦО. Попередження НС техногенного та природного характеру. Організація життєзабезпечення населення під час аварій, катастроф, стихійного лиха та у воєнний час. Керівництво ЦО України. Начальник ЦО України. Постійно діючі органи управління у справах ЦО. Підрозділи подвійного підпорядкування. Обов'язки Кабінету Міністрів України. Спеціалізовані та невоєнізовані формування. Закони України "Про захист населення і територій від НС техногенного та природного характеру", "Про аварійно-рятувальні служби", "Про зону надзвичайної екологічної ситуації", "Про правовий режим надзвичайного стану", "Про Збройні Сили України".

ТЕМА 4. ЯДЕРНА ЗБРОЯ.

Відкриття радіоактивного елементу радію. Теорія радіоактивного розпаду. Відкриття атомного ядра. Принцип еквівалентності маси й енергії. Теорія будівлі атома. Бомбардування атомного ядра. Процес розподілу урану. Енергія, що утримується в 1 ядрі

урану. Самий могутній засіб масової поразки. Тротиловий еквівалент. Ядерні боєприпаси по потужності. Перше застосування ядерної зброї. Атомна зброя. Воднева зброя. Принцип дії атомної і водневої зброї. Епіцентр вибуху. П'ять факторів, які поразвають при ядерному вибуху. Ударна хвиля. Світлове випромінювання. Проникаюча радіація. Радіоактивне зараження. Електромагнітний імпульс. Дози випромінювання. Рентген. Променева хвороба. Хіросіма і Нагасакі. Вогнище ядерної поразки.

ТЕМА 5. ХІМІЧНА ЗБРОЯ. БІОЛОГІЧНА ЗБРОЯ.

Угоди Гаазьких конференцій 1899 та 1907 років. Перше офіційне повномасштабне використання хімічної зброї. Підписання «Протоколу про заборону застосування на війні задушливих ядучих або інших подібних газів і бактеріологічних засобів». Застосування японськими військами хімічних і бактеріологічних засобів масового ураження проти Китаю у 1937-1943рр. Бойові отруйні речовини. Токсини. Фітотоксини. Сильнодіючі ядучі речовини (СДЯР). Шляхи надходження бойових токсичних хімічних речовин в організм людини. Способи застосування хімічної зброї. Ознаки застосування хімічної зброї. Шість груп отруйних речовин. Тривалість збереження здатності вражати людей ОР Токсична доза. Захист органів дихання від азотної, сірчаної і соляної кислот. Інфекційні властивості біологічних речовин. Єгипетські смертоносні грибки. Наукові розробки біологічних засобів. Біологічні розробки ОША у 1941 році. Біологічна зброя. Вражаюча дія біологічної зброї. Умови проникнення в організм людини і тварин патогенних мікробів. Способи бойового застосування біологічних засобів. Переносники збудників хвороб. Епідемія. Пандемія. Епіфітотія. Епізоотія. Особливості біологічних засобів. Бактерії. Віруси. Рикетсії. Грибки. Антропозоонози. Чума. Сибірка. Ку-лихоманка. Холера. Черевний тиф. Зона біологічного зараження. Осередок біологічного ураження. Карантин. Обсервація. Осередок комбінованого ураження.

ТЕМА 6. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА З «ОП»

Закон України «Про охорону праці», інші законодавчі акти, що регулюють охорону праці людини на виробництві. Міжгалузеві та галузеві нормативні акти з охорони праці. Стандартизація і нормативно-технічна документація з питань охорони праці. Особливості охорони праці жінок і молоді. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.

ТЕМА 7. ВИРОБНИЧІ ШКІДЛИВОСТІ.

Визначення і класифікація виробничих шкідливості. Мікроклімат виробничих приміщень. Вплив мікроклімату на організм людини. Промисловий пил, шкідливі хімічні речовини та їх вплив на людину. Шум, вібрація, інфразвук, ультразвук, електромагнітні поля, випромінювання та їх вплив на здоров'я людини. Техніко-економічна оцінка впливу шкідливих чинників на ефективність праці робітників. Методи захисту людини від негативного впливу шкідливого виробництва.

2.5. Засоби контролю та структура залікового кредиту

<i>Види та засоби контролю (тестування, курсові роботи, індивідуальні завдання тощо)</i>	<i>Розподіл балів, %</i>
МОДУЛЬ 1. Поточний контроль зі змістовних модулів	
ЗМ 1. 1. Тестування	15
ЗМ 1. 2. Тестування	15
ЗМ. 1. 3. Тестування	15
Контрольна робота	15
Підсумковий контроль з МОДУЛЮ 1	
Письмовий екзамен	40
Усього за модулем	100%

2.6. Методи та критерії оцінювання знань

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовують такі форми та методи контролю оцінювання знань:

- оцінювання роботи студента під час практичних занять;
- поточне тестування після вивчення кожного змістового модуля;
- складання заліку чи екзамену.

Оцінку знань студентів з дисципліни «БЖД» (БЖД, ЦО, ОП) здійснюють відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП), що є українським варіантом ECTS Ця система базується на здійсненні наскрізного поточного контролю на аудиторному заняття у відповідності до його форми (лекційної, практичної). Підсумковою оцінкою поточного контролю є оцінка за модуль, тобто реалізується принцип модульного обліку знань студентів.

Навчальним планом з дисципліни «БЖД» (БЖД, ЦО, ОП) передбачено складання заліку. Для оцінювання знань використовують чотирибальну національну шкалу та стобальну шкалу оцінювання ECTS.

Порядок здійснення поточного оцінювання знань студентів.

Поточне оцінювання знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- активність та результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни, відвідування занять,
- виконання завдань на практичних заняттях,
- виконання завдань поточного контролю.

Робота студентів на практичних заняттях оцінюється за 4-бальною системою і згідно з методикою переведення показників успішності знань студентів перекладається в систему оцінювання за шкалою ECTS. (табл. 2.5.). При оцінюванні виконання практичних завдань увага приділяється їх якості й самостійності.

Поточний модульний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування студентом матеріалу лекційного модуля та вміння застосовувати його для вирішення практичної ситуації і проводиться у вигляді письмового контролю (контрольна робота за білетами у письмовій формі двічі по закінченню кожного зі змістових модулів після того як розглянуто увесь теоретичний матеріал та проведені практичні завдання в межах кожного з двох ЗМ).

Контроль здійснюється і оцінюється за двома складовими: лекційна (теоретична) і практична частини. Для цього білети для проведення поточного контролю мають теоретичні запитання. Може бути також використано тестове завдання – за вибором студента.

Знання оцінюються за 4-бальною системою за національною шкалою (контрольна робота) або за системою оцінювання за шкалою ECTS. (тестові завдання) (табл. 2. 5.)

Проведення підсумкового контролю. Умовою допуску до заліку є позитивні оцінки з поточного контролю знань за змістовими модулями.

За умов кредитно-модульної системи організації навчального процесу до підсумкового контролю допускають студентів, які набрали в сумі за всіма змістовними модулями більше 30% балів від загальної кількості з дисципліни (або більше 50% балів з поточного контролю за всіма змістовними модулями).

Екзамен або залік здійснюється в письмовій формі за підсумковим тестовим завданням, що дає можливість здійснити оцінювання знань студента в усієї дисципліни «БЖД» (БЖД, ЦО, ОП).

Тестові завдання оцінюються – за 100-бальною системою оцінювання за шкалою ECTS. В обох випадках оцінки згідно з методикою переведення показників за шкалою ECTS. В обох випадках оцінки згідно з методикою переведення показників успішності знань студентів перекладаються у відповідну систему оцінювання (табл. 2. 5.).

Оцінювання знань за 4-бальною системою за національною шкалою:

Оцінку «відмінно» ставлять коли студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих в основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка «дуже добре». Теоретичні запитання розкрито повністю на основі програмного і додаткового матеріалу. При виконанні практичного завдання студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка «добре». Теоретичні запитання розкрито повністю, програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичне завдання виконано взагалі правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка «задовільно». Теоретичні запитання розкрито повністю, проте при викладенні програмного матеріалу допущені незначні помилки. При виконанні практичних завдань без достатнього розуміння студент застосовує навчальний матеріал, припускає помилки.

Оцінка «задовільно (достатньо)». Теоретичні питання розкрито неповністю, з суттєвими помилками. При виконанні практичного завдання студент припускається значної кількості помилок та зустрічається зі значними труднощами.

Оцінка «незадовільно». Теоретичні питання нерозкриті. Студент не може виконати практичні завдання, виявляє здатність до викладення думки на елементарному рівні.

Оцінка «незадовільно». Теоретичні питання нерозкриті. Студент не може виконати практичні завдання.

Таблиця 2.5. – Шкала перерахунку оцінок результатів контролю знань студентів.

Оцінка національною шкалою	за	Визначення назви за шкалою ECTS.	ECTS оцінка	% набраних балів
ВІДМІННО		Відмінно – відмінне виконання лише з незначними помилками	A	Більше 90-100
ДОБРЕ		Дуже добре - вище середнього рівня з кількома помилками	B	Більше 80-90
		Добре – у загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	C	Більше 70-80 включно
ЗАДОВІЛЬНО		Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	D	Більше 60-70 включно
		Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	E	Більше 50-60 включно
НЕЗАДОВІЛЬНО		Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перездати тест	FX*	Більше 26-50 включно
		Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота з повторним вивченням змістового модуля	F**	Від 0-25 включно

*- з можливістю повторно складання,

** - з обов'язковим повторним курсом

2.7. Інформаційно-методичне забезпечення

1. Конституція України. – К.: Скіф, 2006.-48с.
2. Апостолук С. О., Джигирей В. С., Апостолук А. С. Ергономічні основи. – К., 2004.
3. Бурдіян Г., Дерев'янка В., Кривульченко А. Навколишнє середовище та його охорона. - К., 1993.
4. Безопасность жизнедеятельности. Учебное пособие / Под ред. З.А. Арустумова. – М., 1999.
5. Васильчик М. В., Вінокуров Л. Е., Тесленко М. Я. Основи охорони праці. – К., 1997.
6. Геврик Є. О. Охорона праці. – К., 2003.
7. Геврик Є. О., Пешко Н. П. Гігієна праці на виробництві. – К., 2004.
8. Даценко І. І. Гігієна та екологія праці. – Львів, 2003.
9. Денисенко Г. Ф. Охрана труда. - М., 1985
10. Економічна енциклопедія. – К., 2000.
11. Жидецький В. Ц., Джигирей В. С., Мельников О. В. Основи охорони праці. – Львів, 1999.
12. Зацарний В. В., Сабарно Р. В. Охорона праці. - К., 2006.
13. Злобін Ю. А. Основи екології. – К.: Лібра, 1998.
14. Коржик Б. М. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності. – К.: ІСДО, 1995
15. Клубань В. С., Петров А. П., Рябико В. С. Пожарная безопасность предприятий промышленности и агропромышленного комплекса. – М., 1987.
16. Носовський Т. А. Основи техніки безпеки. – К., 1992.
17. Основи охорони праці. \ Ткачук М. О., Халімовський В. В., Зацарний та ін. – К., 2003.
18. Ткачук К. Н., Гурін А. О., Бересневич П. В., та ін. Охорона праці. - К., 1998.
19. Трахтенберг І. М. Гігієна праці та виробнича санітарія. - К., 1997.
20. Шоботов В. М. Цивільна оборона: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 438 с.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Програма навчальної дисципліни та Робоча програма навчальної дисципліни
«Безпека життєдіяльності» (БЖД, ЦО, ОП) для студентів 1 курсу заочної форми
навчання галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво» за напрямками:
6030504 - «Економіка підприємства », 6030509 - «Облік і аудит»

Укладач: Володимир Іванович Пашков

План 2009, поз. 1079 Р

Підп. до друку 05.10.2009	Формат 60X841/16	Папір офісний.
Друк на різнографі.	Умовн.-друк.арк.1,0	Обл.-вид арк.1,3
Замов. № 5035	Тираж 15 прим.	

61002, м. Харків, ХНАМГ, вул. Революції,12

Сектор оперативної поліграфії ЦНІТ ХНАМГ,
61002. м. Харків, вул. Революції, 12